

Forslag til forespørgselsdebat om, hvordan vi kan give vores børn og unge mere mental styrke, så de er bedre rustet til at møde de udfordringer, som livet bringer.

(Medlem af Inatsisartut Nivi Olsen, Demokraterne)

Tak til Demokraatits Inatsisartutmedlem Nivi Olsen for at fremsætte dette vigtige forslag til forespørgselsdebat.

Det er glædeligt, at der i de senere år har været stor fokus på, hvordan vi kan sikre vores børns sundhed i vores land. Naalakkersuisut er også forventningsfuld i sit svar, og fremfører en lang liste af igangsatte initiativer, som vi alle håber på vil virke. Men det er ikke nok blot at være optimistisk, når data stadigvæk peger på et massivt efterslæb på vores generelle sundhed og oplevelse af trivsel.

Naalakkersuisut henviser til den nyeste befolkningsundersøgelse, der viser at vi er på vej mod lysere tider, citat:

"Det er glædeligt, at den nyeste befolkningsundersøgelse viser en positiv tendens: forekomsten af vold, overgreb og alkohol i hjemmene falder."

Derudover bliver der lagt håb ind i Klinik Killiliisa. Da klinikken åbnede udtalte klinikchefen i Qanorooq, at man endnu ikke ved, hvad succeskriteriet er eller hvor mange der kommer til at gøre brug af klinikken.

Undskyld mig, men hvor reelt er ovenstående udmeldinger, når politiets årsrapport viser det stik modsatte?

Hver weekend er vi vidne til, at medierne belyser hvor travlt politiet har haft i forbindelse med husspektakler, hvor også børn er involveret. Politiets årsrapport for 2021 peger da også på, at vi fortsat har et meget stort samfundsproblem. Lad mig citere fra deres udgivelse på side 2, hvor der står:

"Seksual- og voldsforbrydelser er efter politiets opfattelse fortsat et meget stort samfundsproblem. Der findes nok ikke et land helt uden denne type kriminalitet, men i Grønland er niveauet endog meget højt. Hvis man sammenligner med Danmark og Færøerne, så anmeldes der i Grønland mere end 6 gange flere voldsepisoder pr. indbygger sammenlignet med Danmark og 13 gange flere end på Færøerne. Når man ser på seksualforbrydelser, så er anmeldelsestallet for Grønland 8 gange højere end både Danmark og Færøernes anmeldelsestal."

På trods af, at Naalakkersuisut mener, at vi er på vej i en positiv retning, så mener jeg at det endnu er for tidligt at "klappe vores hænder", idet sådanne alvorlige tendenser jo ikke standser fra det ene øjeblik til det andet. En aktuelt lavere tendens kan også være vidne om, at vi i flere perioder har været lukket ned som samfund, som konsekvens af smitteudbrud mv.. Vi skal være sikre på, at de igangsatte tiltag er begyndt at virke i praksis. Det var jo først her på Efterårssamlingen 2021, at Inatsisartut har vedtaget 2 vigtige

indsatser i forhold til voldsbekæmpelse. Og jeg mener, at det fortsat er langt fra nok. Vi skal sikre at disse tiltag bliver lokalt forankret, således at der skaber den nødvendige adfærdsændring med indrømmelser og ønske om at tage et nødvendigt medansvar for sit liv for at sikre sundere børn i fremtiden.

Som samfund skal vi også sikre, at vores børn skal have mulighed for bedre behandling i sundhedsvæsenet, herunder også i psykiatrisk regi. Mange børn venter alt for længe på at blive udredt, og starter behandling for sent. Af den grund lider mange børnefamilier af systemsvigt, idet vi har alt for få speciallæger- og psykologer, som er de eneste der kan lave udredninger med henblik på behandling. Folkeskolerne, kommunerne og sundhedsvæsenet er ganske enkelt for ressourcetsvage til at arbejde sammen på tværs, trods det at systemet tilskriver en værdi som barnet og dennes familie i centrum.

Mange ressourcestærke familier er flyttet til Danmark pga. manglende hjælpeforanstaltninger for sine børn. Vi er ganske enkelt for dårlige til at sikre at inkludere alle og hinanden i vores offentlige system. Personer med funktionsnedsættelser og psykisk handicap får ganske enkelt ikke hjælp nok, og her må vi gøre hvad vi kan for også at imødekomme deres behov. Vi skal have implementeret det flotte papir, hvor handicaploven tilsigter en efterlevelse af handicapkonventionen. Men udmøntningen i praksis går ganske enkelt for langsomt. Alt imens mister vi landsmænd, som har opgivet vores system, og vi svigter i den grad børnene og giver dem ikke en ærlig chance for at kunne være til i vores samfund.

MIO's belysning af manglende psykisk hjælp til vores børn peger også på konkrete eksempler på, hvor vi bør sætte ind med hjælp. Vi skal derfor som minimum sikre et langt bedre børnepsykiatri for at komme bekymringer og frustrationer til livs hos både forældre og fagfolk, som har ansvaret for at sikre trivsel hos vores børn, i hjemmene og i skolerne og alle andre steder i det offentlige, hvor vores børn færdes.

Intet slår følelsen af, at høre til i et samfund. Børn, som oplever følelsen af inklusion og samvær er også mentalt sundere og stærkere. Derfor har vi en vigtig opgave med at skabe et samfund, hvor fællesskabet skal være den nødvendige beskyttende faktor. Når vi som voksne lærer vores børn at være tolerante overfor forskelligheder, lærer vi dem også om rummelighed og robusthed. TILIOQ's kampagne med "leave no one behind", projektet "Akaareqatigiitta" og foreningernes promovning af f.eks. lykkelige sociale medier, og i samarbejde med erhvervslivet er fantastiske eksempler på at skabe positiv opmærksomhed om fysisk og psykisk handicap.

Vi må og skal blive bedre til at aftabuisere det faktum at have en fysisk og/eller psykisk funktionsnedsættelse. Voksne har i dag også et højt sygefravær på arbejdspladserne. Det højeste i forhold til andre lande, som vi sammenligner data med. Forleden debatterede vi arbejdstid og motion i arbejdstiden med henblik på at sikre trivsel og effektivisere arbejdslivet. Her fik vi bekræftet i hvor høj grad mobning og chikane også udgjorde et problem i arbejdslivet, og hvor omfattende udbrændthed og stress er i vores samfund. Det er ikke sundt. Som voksne og enkeltindivider skal vi også varetage hinandens trivsel for at kunne være tilstede med overskud for vores børn. Det er en vigtig samfundsopgave, som arbejdslivet og civilsamfundet skal tage et stort medansvar for.

Der er derudover behov for, at folkeskolerne indrettes efter børnenes behov. Alt tyder på, at færre børn i

klassen fremmer læring. Men mange klasser i landets folkeskoler har færre end 20 elever, og klasserne i hovedstadsbyen har flere end 20, og intet tyder på at vi her i Grønland kan bruge antallet af eleverne i klassen som undskyldning på læringsudbyttet ifølge afgangseksamenene. Det må betyde, at kvaliteten i undervisningen er afgørende for, hvorvidt vores børn trives i klassen. Jeg er af den holdning, at børn skal lege sig igennem læring. Via bevægelse fremmes sammenhold og inklusion, og brugen af naturen omkring os er også med til at fremme positiv udvikling. Lærerne i skolerne bør støttes i viden om børn med diagnoser, da børn med psykisk handicap kan have brug for anden form for pædagogisk støtte end de øvrige børn. Jeg mener ikke, at det er nok kun at være afhængig af en støtteperson til et barn i klassen, hvis disse støttepersoner ej heller har den nødvendige faglige viden om diagnoser og dertil behov for pædagogisk støtte. Specialklasseordningen skal ikke kun være en mulighed for børn med særlige behov. Der må kunne optimeres bedre klasse miljøer, som inkluderer alle. Måske kunne det være en del af seminariet, at der også bliver draget omsorg og fokus på børn med funktionsnedsættelser i almindelige klasser, som en del af lærer aspiranternes læringsudbytte?

For at opnå et mere tolerant, rummeligt og ikke mindst bæredygtigt samfund skal vi som voksne også stå forrest til at lytte og høre på hvad vores børn og unge har at sige. Mange italesætter allerede mobning som et alvorligt problem, som desværre kan have så invaliderende en effekt, at vores børn bærer rundt på traumer oveni andre familietragedier. Vi må anerkende, at traumer igennem generationer også kan nedarves og vi må anerkende behovet for italesættelse og være tryk med, at vi har et samfund, hvis alvorlige sociale problemer skal bearbejdes ved at tales ihjel. Negativ social arv kan vi ændre ved, at vi som voksne og unge influencere, anerkender og hjælper hinanden i højere grad.

Som en konkretisering af det allerede igangsatte folkesundhedsprogram, INUUNERITTA III fra forhenværende Naalakkersuisut, kunne vi effektuere hensigterne ved at køre en kampagne med en slags "Mental Sundhedspakke", som forankres lokalt. Det er altafgørende at alle tager medejerskab og at der også intensiveres med læren om "basal psykisk førstehjælp for alle borgerne", ud over at gøre det til en mulighed for sagsbehandlere og øvrige fagfolk i kommunerne.

Overordnet vil jeg afslutte med, at der også synes at være et stort behov for at tilpasse arbejdsmiljøloven således at den tager højde for psykisk arbejdsmiljø i højere grad for på den måde at lære vores børn og unge at forudsætningen for mental sundhed er en kombination af at sikre psykisk og fysisk sundhed. Når først det voksne menneske føler denne, kan dette anerkende og understøtte barnets sunde udvikling.

Det var Demokraatits foreløbige input til debatten.